

Turkish Studies Educational Sciences

Volume 14 Issue 1, 2019, p. 103-119

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14826

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ocak 2019

✓ Accepted/Kabul: Şubat 2019

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Tayfun DOĞAN - Dr. Öğr. Üyesi Didem AYDOĞAN – Dr. Sami PEKTAŞ

This article was checked by iThenticate.

KENDİNİ TOPARLAMA GÜCÜ ÖLÇEĞİ-KISA FORMU (KTGÖ- KF): GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Şerife IŞIK* - Mehmet Berkay ÖZÜNLÜ** - Nazife ÜZBE ATALAY***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin (The Resilience Scale-RS) hâlihazırda Türk kültürüne uyarlanmış uzun versiyonunda kullanılan maddelerden yola çıkılarak kendini toparlama gücü araştırmalarında, araştırmacıların kullanabileceği az maddeli pratik bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaçla 24 maddeden oluşan uzun formun, psikometrik özelliklerini test etmek için birinci aşamada 211 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde varimax döndürme ile temel bileşenler analizine dayalı açımlayıcı faktör analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda faktör yükleri .65 ile .85 arasında değişen 10 maddeden oluşan tek faktörlü yapının açıkladığı varyans %58.37'dir. Ölçeğin, ölçüt geçerliğine ilişkin kanıt sağlamak amacıyla yapılan analizlerde ölçeğin toplam puanları ile pozitif duygu puanları arasında pozitif yönde, negatif duygu ve depresyon puanları arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İkinci aşamada ise 346 katılımcıdan elde edilen veriler Doğrulayıcı Faktör Analizi'ne tabi tutulmuş ve uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu bulgulanmıştır. Ölçekten elde edilen toplam puana göre üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı için yapılan t testi sonuçlarına göre her bir maddenin istenen düzeyde ayırt edici olduğu görülmüştür. Tek faktörden oluşan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $C_{\alpha} = .91$ olarak hesaplanırken; test tekrarı güvenirligi için iki hafta arayla yapılan ölçümlerde korelasyon katsayısı .83 olarak

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, E-posta: serife7403@gmail.com

** Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, E-posta: uaberkay87@gmail.com

*** Arş. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD, E-posta: nazifeuzbe@yahoo.com

hesaplanmıştır.Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın bağlamında tartışılmış ve sonraki çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kendini Toparlama Gücü Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik, Yetişkin.

THE RESILIENCE SCALE (RS)-SHORT FORM: VALIDITY AND RELIABILITY STUDIES

ABSTRACT

The aim of the study is to produce a practical version of The Resilience Scale- Turkish Form for the researchers studying in the field of resilience. Its main objective is to reduce the number of items based on the original ones in the adapted version of the scale. Therefore, in the first step of the study, the psychometric properties of the scale are tested with the use of exploratory factor analysis based on principal components analysis on the sample of 211 participants. In the results of the factor analysis it was found that Short Version of Resilience Scale consisted of 10 items and the factor loadings of these items changed from .65 to .85 and the short form was accounted for 58,38 of total variance. For criterion related validity of the short form, Positive and Negative Affect Scale and Beck Depression Inventory were used and in the results, there was a positive significant relation between scores gained from Resilience Scale Short form and from Positive Emotion Scale and negative significant relation between scores from short form and from Negative Emotion Scale and Beck Depression Inventory. As another evidence to ensure the validity of the short form, discriminant validity was adequately demonstrated by comparing the upper and lower groups for the validation of test items. In the second step of the study, confirmatory factor analysis was conducted and the construct structure found in exploratory factor analysis was confirmed. In the examination of the fit indexes, the scale was found to have a good fit index. Having one factor structure, the scale has .91 internal consistency and test-retest reliability was found as .83. Lastly, the results of the study were discussed and some suggestions are made in relation to the relevant literature.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Resilience can be defined as a crucial factor in handling and adapting well in the context of significant adversity (Oshio, Kaneko, Nagamine, & Nakaya, 2003). Being faced with difficult situations, resilient people benefit from internal sources as personal qualities and also external factors to thrive (Wong & Wong, 2012). In literature, the conceptualization of resilience may differ greatly but despite these variations in resilience definition, three common conditions are found to be key as risk factors, protective factors and positive outcomes. Risk factors include any genetic, biological, psychological, environmental or socio-economical factors making people vulnerable to the significant threats (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000). Protective factors act as a

buffer between risk factors and positive outcomes by eliminating destructive effects of these risky conditions (Masten, 1994; Masten, Best & Garmezy, 1990). Lastly, positive outcomes represent individual's achievement of positive adaptation to the adversity with the help of protective factors (Rutter, 1999).

Purpose

"Resilience Scale" was developed by Wagnild and Young in 1993 and considered as one of the most preferred inventories of resilience in relevant literature because of its pioneering quality in the field. As another important reason why the survey has become so popular is about its construct structure in which both negative and positive situations are equally represented and also scale can be applied to a broad range of population, which makes it very practical in research (Abiola & Udofia, 2011; Oladipo & Idemudia, 2015).

Study Group

This study aims at developing a short form of Resilience Scale-Turkish version and testing the validity and reliability of this form in adult population. The convenience sampling was used in the data collection process and the sample includes totally 557 adults (396 women and 151 men).

The Scale Revision Process

The study was carried out in two sections. Because the scale revision processes are considered as important as the scale development studies and these studies should be conducted in two separate sections, one of which includes the exploratory factor analysis and the other one includes the confirmatory factor analysis. That's why, in the first step of this study, data collected from 211 participants was analyzed based on exploratory factor analysis, item analysis, and internal consistency and criterion related validity. The second step of the study was carried out with 346 participants and the data gained from this group analyzed to test the confirmation of the construct structure found in the exploratory factor analysis of the scale in the first study.

First section of the study included exploratory factor analysis and in the results of the factor analysis it was found that Short Version of Resilience Scale consisted of 10 items and the factor loadings of these items changed from .65 to .85 and the short form was accounted for 58,38 of total variance.

For criterion related validity of the short form of Resilience Scale, the relevant literature was evaluated and resilience was found related with the constructs as positive and negative emotions and also depression level of individuals (Burns & Anstey, 2010; Min et al., 2014). For this reason in this study, Positive and Negative Affect Scale and Beck Depression Inventory were used to test the criterion related validity of the scale and in the results, there was a positive significant relation between scores gained from Resilience Scale Short form and from Positive Emotion Scale and negative significant relation between scores from short form and from Negative Emotion Scale and Beck Depression Inventory. As another evidence to ensure the validity of the short form, discriminant validity was adequately demonstrated by comparing the upper (27%) and lower groups (27%) for the validation of test items. And the results

showed that all the items of the scale had the adequate discriminant validity.

In the second section of the study, confirmatory factor analysis was conducted and the construct structure found in exploratory factor analysis was confirmed. In the examination of the fit indexes, the scale was found to have a good fit index. Having one factor structure, the scale has .91 internal consistency and test-retest reliability was found as .83.

Conclusion

To sum up, based on the findings of the study, the short form of Resilience Scale was found to be a valid and reliable scale in determining people's resilience levels. The short form of the scale consists of 10 items and it has one factor structure. The response type of the scale is Likert type (from 1-Absolutely Agree to 7-Absolutely Disagree). The scores from the scale may change from 10 to 70 and a high score from the scale shows a high level of resilience in the individual. Therefore the short form of Resilience Scale is suggested to be used by researchers in the field of resilience as a valid, reliable and practical scale.

Keywords: The Resilience Scale (RS), Validity and Reliability, Adult.

Giriş

Pozitif ruh sağlığı ve iyi oluş çalışmaları gerek bireysel gerekse toplumsal alanda hem araştırma hem politika geliştirme alanında giderek artan bir gelişim sergileyerek bireylerin güçlü yanlarına odaklanmanın patolojik sayılabilecek birçok özellik karşısında koruyucu bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır (Yates & Masten, 2004). Bu anlamda son yıllarda sağlıklı uyum yolları ile ilişkili güçlü yanların anlaşılmasına yönelik ilgi artmıştır (Campbell-Sills & Stein, 2007; Ryan & Calabiano, 2009; Von Soest, Mossige, Stefansen, & Hjemdal, 2010). Kendini toparlama gücü ise bu çalışmalarda ruh sağlığı alanında olumsuz yaşam durumlarının üstesinden gelme ve uyum sağlama sürecinde önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Oshio, Kaneko, Nagamine, & Nakaya, 2003).

Kendini toparlama gücü kavramının evrensel bir tanımı olmamakla birlikte kelime kökeni olarak Latince "resilire" kökünden türemekte ve "yeniden toparlanma" anlamına gelmektedir (Glare, 1968). Kendini toparlama gücü kavramının öncül çalışmaları, bu kavramı bireyin yaşadığı stres sonrasında eski haline dönebilmesi gücü (Garmezy, 1993); zorluklarla başa çıkma yeteneği ve bireysel uyumunu güçlendiren olumlu bir özellik (Wagnild & Young, 1993); günlük yaşamda karşılaşılan problemlerle etkili bir şekilde başa çıkma yeteneği (Allen, Hurtes & Stevens, 1999); yaşam krizlerinin üstesinden gelebilme yeteneği (Rak & Petterson, 1996); önemli bir sıkıntı ya da risk durumlarında etkili başa çıkma becerisi geliştirme (Mangham, McGrath, Reid & Stewart, 1998); ağır risk şartlarına maruz kalınmasına rağmen başarılı bir şekilde toparlanabilme yeteneği (Masten, 2001) olarak tanımlanmaktadır. Kendini toparlama gücü farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte kavrama yönelik yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi üç temel içeriğe işaret etmektedir. Bunlar risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçlardır. Risk faktörleri, uyumsuzluk olasılığının artmasıyla ilişkili olan genetik, biyolojik, psikolojik, çevresel veya sosyo-ekonomik zorlukları içermektedir (Luthar, Cicchetti & Becker, 2000). Koruyucu faktörler risk ya da zorluğun etkisini yumuşatan, azaltan ya da ortadan kaldıran, risk faktörleri ile yeniden toparlanmayı karakterize eden olumlu sonuçlar arasında tampon işlevi gören durumları içermektedir (Masten, 1994; Masten, Best & Garmezy, 1990). Olumlu sonuçlar ise, risk faktörlerine maruz kalan bireylerin koruyucu faktörler aracılığıyla normal işlevsellik sergilemesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Rutter, 1999).

Kendini toparlama gücü kavramı güncel pozitif ruh sağlığı ve iyi oluş adına yapılan çalışmaların ana hattını oluşturmaktadır (Yates & Masten, 2004). Günlük yaşamda birçok risk faktörü ile başa çıkmak

durumunda kalan bireyleri güçlü kılan özellikler ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi giderek artan bir önem taşımaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda kendini toparlama gücü ile fiziksel sağlık ve iyi oluş arasında pozitif bir ilişki (Doherty & Clayton, 2011; Losoi ve diğ., 2013; Park & Slattery, 2014; Zakour, 2012), kendini toparlama gücü ile kaygı ve depresyon arasında negatif bir ilişki olduğu (Oliveira, Matos, Pinheiro, & Oliveira, 2015; Nishi ve diğ., 2010; Oliveira & Machado, 2011; Pinheiro & Matos, 2013; Skrove, Romundstad & Indredarik, 2013) ortaya konulmuştur. Ayrıca Türkiye’de pozitif psikoloji alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada kendini toparlama gücünün en fazla çalışılan pozitif psikoloji kavramları arasında yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır (Işık & Üzbe Atalay, 2018).

Kendini toparlama gücü kavramının ölçülmesi amacıyla geliştirilen ölçekler “Resilience Scale” (Wagnild & Young, 1993), “Connor-Davidson Resilience Scale” (Connor & Davidson, 2003), “Brief Resilience Scale” (Smith ve diğ., 2008), “Resilience Scale for Adult” (Friborg ve diğ., 2003), “Child and Youth Resilience Measure” (Ungar ve diğ., 2008) ve “Brief Resilience Coping Scale” (Sinclair & Wallston, 2004) dir. Bu ölçme araçlarından kendini toparlama gücü çalışmalarında en fazla kullanılanı Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen “Resilience Scale” ölçeğidir. Bu ölçek ayrıca farklı kültürlerde en fazla uyarlama çalışmaları yapılandır; örneğin Rusya (Aroian ve diğ., 1997), İsveç (Lundman ve diğ., 2007), Finlandiya (Losoi ve diğ., 2013), Japonya (Nishi ve diğ., 2010), İspanya (Heileman, Lee & Kury, 2003), Portekiz (Vara & Sani, 2006), Brezilya (Pesce ve diğ., 2005), Nijerya (Abiola & Udofia, 2017), Yunanistan (Ntountoulaki ve diğ., 2017) ve Türkiye (Terzi, 2006). Bu ölçme aracının ilgili alanyazında sıklıkla kullanılmasının en önemli sebepleri arasında kendini toparlama gücü alanında geliştirilmiş ilk ölçek olması yer almaktadır. Bunun yanı sıra zorluklar ve güçlükler yerine güçlü yanlara odaklanan bir yapıya sahip olması ve uygulama grubunun genç yetişkinlerden ileri yaş bireylere kadar geniş olması önemli tercih nedenleri arasında yer almaktadır (Abiola & Udofia, 2011; Oladipo & Idemudia, 2015).

Wagnild ve Young tarafından (1993) geliştirilen 25 maddelik “Resilience Scale”in geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 810 yetişkin bireyin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Temel bileşenler analizi ile gerçekleştirilen faktör analizi sonuçları kendini toparlama gücü yapısının toplam varyansın %44’ünü açıklayan iki faktörden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bunlar Kişisel Yeterlik ve Benlik-Yaşam Kabulü boyutlarıdır. Araştırmada kendini toparlama gücü kavramı ile fiziksel sağlık ve yaşam doyumu arasında pozitif ilişkiler; katılımcıların depresyon düzeyleri ile negatif ilişkiler olduğu bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı .91 olarak hesaplanmıştır ve ölçme aracının toplam puan üzerinden yorumlanabileceği bulgusu ortaya koyulmuştur.

Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen “Resilience Scale” ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması Terzi (2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Orijinali 25 madde olan ölçek 84’ü kadın, 71’ erkek olmak üzere toplam 155 üniversite öğrencisine uygulanmış ve yapı geçerliğine ilişkin bilgiler Temel Bileşenler Analizi yolu ile elde edilmiştir. Yapılan faktör analizi çalışmalarında, aynı faktöre yük veren iki maddeden biri için madde atımı yoluna gidilmiş ve 24 maddelik nihai ölçek üzerinde yapılan faktör analizi çalışması ile faktörlerin her bir değişken üzerindeki ortak varyansı .469 ile .740 arasında açıklayan ve öz değeri 1’den büyük olan 7 faktör verdiği belirlenmiştir. Yapılan benzer ölçekler geçerliği çalışmasında Kendini Toparlama Gücü Ölçeği (KTGÖ) ile Genelleştirilmiş Öz-yeterlik Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .83$). Ölçeğin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .82; test-tekrar test güvenilirlik katsayısı $r = .84$ olarak saptanmıştır. Analizler sonucunda, KTGÖ’nin üniversite öğrencilerinin kendini toparlama gücü düzeylerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

Kendini toparlama gücü kavramını ölçmek amacıyla geliştirilen KTGÖ’nin güvenilirlik ve geçerliğine yönelik hem orijinal (Wagnild & Young, 1993) hem de Türk kültürüne uyarlanmış (Terzi, 2006) formlarında ölçeğin toplam puan üzerinden analiz edilebileceği bulgusu ortaya koyulmuştur. Ancak faktör yapılarına ilişkin bir karmaşıklık söz konusudur. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, Türk

kültürüne uyarlanmış form üzerinden hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi yöntemleri kullanılarak ideal faktör yüklerine sahip maddeler üzerinden varyans açıklayıcılığı ve uyum indeksleri en yüksek yapıyı elde etmektedir.

Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde (Abidola & Udofia, 2011; Nishi, Uehara, Kondo & Matsuoka, 2010) KTGÖ'nin farklı kültürlerde kısa formunun oluşturulmasına yönelik çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Türk kültüründe uyarlaması yapılan KTGÖ kullanılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde (Akar, 2018; Akça, 2012; Kardaş, 2017; İslam, 2016; Onur Sezer ve Sadioğlu, 2015; Terzi, 2013) ölçeğin bu çalışmalarda oldukça iyi psikometrik özellikleri olduğu sonucuna varılmış; ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının .90 ve üzeri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. DeVellis'e (2003, s.96) göre bir ölçme aracına ait iç tutarlılık katsayıları .90 ve üzeri olduğunda, ilgili yapı bozulmadan ölçme aracında madde azaltma yoluna gidilebileceği ifade edilmektedir. Öte yandan ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin farklı analiz yöntemleri kullanılarak güncellenmesine ve daha yaygın kullanımını sağlamak amacıyla kısaltılmış formuna ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmanın amacı, halihazırda Türk kültüründe uyarlaması yapılan KTGÖ'nin kısa formunu oluşturmak ve kısa forma ilişkin geçerlik güvenilirlik çalışmalarını geniş yetişkin örnekleminde yeniden test etmektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen 396'sı kadın ve 151'i erkek olmak üzere toplam 557 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırma iki farklı grupta yürütülmüştür. İlk grup 211 kişiden oluşmaktadır ve açımlayıcı faktör analizi, madde analizi, ölçüt geçerliği, ayırıcı geçerlik, test tekrar test ve iç tutarlık çalışmaları bu gruptan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. İkinci grup 346 kişiden oluşmaktadır ve doğrulayıcı faktör analizi çalışması bu gruptan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu oluşturan bireylerin demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin tamamı Risk Faktörleri Belirleme Listesinde yer alan risk faktörlerinden en az birini yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 1.

Araştırma Grubunu Oluşturan Bireylerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı.

			N	%	Yaş Ortalaması
AFA	Cinsiyet	Kadın	141	67.1	29.58 (Ss= 7.22)
		Erkek	70	32.9	
		Toplam	211	100.0	
DFA	Cinsiyet	Kadın	255	73.7	29.26 (Ss= 7.68)
		Erkek	91	26.3	
		Toplam	346	100.0	

Veri Toplama Araçları

Risk Faktörlerini Belirleme Listesi

Kendini toparlama gücünün ortaya çıkabilmesi için bireyin bir risk ya da zorluğa maruz kalması ve bu sürecin sonunda duruma uyum sağlayarak mevcut olumsuz koşullara rağmen yaşamın değişik alanlarında başarı elde etmesi gerekmektedir (Luthar & Cicchetti, 2000). Bu nedenle araştırmada kendini toparlama gücünün incelenebilmesi için risk faktörlerine sahip bireyleri belirlemek amacıyla Terzi (2008) tarafından ilgili alanyazın taranarak oluşturulan 30 maddelik Risk Faktörlerini Belirleme Listesi kullanılmıştır.

Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği

Watson vd. (1988) tarafından geliştirilmiş ve Gençöz (2000) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (PANAS) pozitif duygu ve negatif duygu olmak üzere

iki alt ölçekten oluşmaktadır. Her madde 1 “çok az veya hiç” ile 5 “çok fazla” şeklinde puanlanmaktadır. Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığı pozitif duygu alt boyutu için .83, negatif duygu aly boyutu için ise .86 bulunmuştur. Test-tekrar test tutarlılığı ise sırasıyla .40 ve .54 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği için Beck Depresyon Ölçeği ve Beck Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Korelasyon analizleri sonucunda Pozitif Duygu alt boyutu Beck Depresyon Ölçeği ile -.48 Beck Anksiyete Ölçeği ile -.22 düzeyinde ilişki gösterirken, Negatif Duygu alt boyutu için bu değerler .51 ve .47 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında PANAS için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları Pozitif Duygu alt ölçeği için .83 iken Negatif Duygu alt ölçeği için .81 olarak hesaplanmıştır.

Beck Depresyon Envanteri

Beck Depresyon Envanteri, depresyon sırasında ortaya çıkan somatik, duygusal, bilişsel, ve motivasyonel belirtileri ölçme amacıyla Beck, Ward, Mendelson, Mock ve Erbaugh (1961) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra Beck, Rush, Shaw ve Emery (1979) tarafından güncellemesi yapılmıştır. Son bir hafta içinde, kişinin kendini nasıl hissettiğine dair dört farklı ifade içeren 21 maddeden oluşmaktadır. Her bir madde 0-3 arasında puanlanmaktadır. Envanterden alınabilecek en düşük puan 0 en yüksek puan ise 63'tür. Alınan puan yükseldikçe depresyon düzeyi de artmaktadır. Envanterin Türkçe uyarlaması Hisli (1989) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada envanterin yarıya bölme güvenilirliği .74 (Hisli, 1989) bulunmuştur. Ölçüt bağıntılı geçerliği hesaplamak amacıyla envanterin MMPI-D Skalasıyla arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış, psikiyatrik örneklem için .63, klinik olmayan üniversite öğrencileri için .50, klinik olmayan ortaöğretim öğrencileri için ise .47 bulunmuştur (Hisli, 1989). Bu çalışma kapsamında Beck Depresyon Envanteri için hesaplanan içtutarlılık katsayısı .77 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde örneklemin bir kısmına ölçek araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulanmış, bir kısmına ise oluşturulan online form yoluyla ulaşılmıştır. Veri toplama aşamasında bireylere risk faktörlerini belirleme listesi de diğer ölçeklerle birlikte uygulanmış ve bu listeden en az bir risk faktörüne sahip olduğunu beyan eden bireyler örnekleme dahil edilmiştir. Herhangi bir risk faktörüne maruz kalmadığını belirten bireylerin uyguladıkları formlar araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlamadan önce yapılması gereken çalışmalar, yanlış veri girişinin kontrolü, kayıp verilerin düzeltilmesi ve sapan değerlerin (outlier) temizlenmesidir (Erkuş, 2014). Bu öneriler doğrultusunda öncelikle veri seti incelenmiş ve yanlış veri girişleri düzeltilmiştir. Örneklem sayısının yeterli olduğundan kağıt-kalem formunun içinde kayıp veri bulunan ölçekler giriş yapılmadan çalışma grubundan çıkarılmıştır. Online olarak toplanan verilerde ise maddeleri boş bırakma seçeneği olmadığından kayıp veri meydana gelmemiştir. Son olarak örneklem içerisinde sapan değerlerin (Kline, 2005) olup olmadığı incelenmiş ve herhangi bir uç ya da sapan değere rastlanmamıştır.

Araştırma kapsamında toplanan verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity Testi ile değerlendirilmiştir. KTGÖ Kısa Formu'nun yapı geçerliğini belirlemek için varimax döndürme ile temel bileşenler analizi kullanılarak açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçek maddelerinin ayırıcı geçerliğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklemler için t-testi yapılmış ve maddelerin ölçme amacına hizmet edip etmediğini belirlemek amacıyla da madde test korelasyonları belirlenmiştir. Ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla korelasyon analizleri yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesine yönelik olarak ise Cronbach alfa katsayısı ve test tekrar test güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS21 ve AMOS 21 paket programlarından yararlanılmıştır.

Bulgular

Ölçek Maddelerinin Gözden Geçirilmesi

Araştırma kapsamında faktör analizine başlamadan önce Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen ve Terzi (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan 24 maddelik KTGÖ'nin maddeleri araştırmacılar tarafından gözden geçirilmiş, Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören 10 kişilik bir öğrenci grubuna ölçek maddelerinin anlaşılır olup olmadığı sorulmuş ve ölçek maddelerinde herhangi bir ifade düzeltilmesine gerek olmadığına karar verilmiştir.

KTGÖ'nin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Yapı Geçerliği: Açımlayıcı Faktör Analizi

24 maddelik KTGÖ'nün faktör yapısını belirlemek amacıyla öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında, örneklem büyüklüğü belirlenmesinde birçok farklı görüş bulunmaktadır. Kline (2005) parametre sayısının 10 katı kadar bireye ulaşmanın yeterli olacağını belirtmiştir. Bu nedenle madde sayısının yaklaşık 10 katı örnekleme ulaşılmaya çalışılmış ve 210 kişi üzerinde AFA yapılmıştır.

AFA'dan önce verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak üzere KMO katsayısı hesaplanmış ve Barlett Sphericity Testi yapılmıştır. KMO değeri .91 olarak belirlenmiş ve bu değer Pallant'ın (2001) önerdiği 0.6 değerinden yüksek olduğu görülmüştür. Barlett Sphericity Testi ile verilerin çok değişkenli normal dağılımı sağlayıp sağlamadığı test edilmiş ve chi-square test istatistiği anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=2713,335$; $p=0.00$). Bu bulgular sonucunda ölçeğin faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmüştür.

AFA sonucunda ölçeğin özdeğerinin 1'den büyük 4 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu 4 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı varyans ise %59,30'dur. Faktörlere ilişkin özdeğerler incelendiğinde 1. faktörün özdeğerinin 10.16, 2. faktörün özdeğerinin 1.69, 3. faktörün özdeğerinin 1.56 ve 4. faktörün özdeğerinin 1.01 olduğu görülmüştür. Ayrıca, Scree-plot grafiğinde 1. faktörden 2. faktöre geçişte çok dik bir düşüş gözlenmiştir. Bu iki bulgu ortak olarak değerlendirilmiş ve ölçeğin tek faktörlü bir yapı gösterdiğinin kanıtı olarak ele alınmıştır. Faktörlerin açıkladığı varyans değerleri de ölçek maddelerinin daha çok tek faktör üzerinde toplandığını göstermektedir. Bu nedenle ölçeğin 2, 3 ve 4. faktörlerine yük veren, birden fazla faktöre yüksek yük veren, .40'ın altında faktör yükü olan ve faktör yükleri arasındaki fark .20'den az olan maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

AFA sonucunda ortaya çıkan tek faktörlü, 10 maddelik ölçeğin maddeleri ve bu maddelere ilişkin faktör yükleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.

KTGÖ Kısa Formu Faktör Yük Değerleri

Madde No	Faktör Yükleri
M16	.846
M22	.817
M5	.804
M18	.788
M9	.787
M23	.744
M10	.735
M8	.725
M2	.724
M19	.650
Özdeğer	5,837
Açıklanan Varyans	58,371

DeVellis (2016) bir maddenin faktörde gösterilebilmesi için en az .40 faktör yüküne sahip olmasını gerektiğini belirtmektedir. Tablo 2’de görüldüğü üzere faktör yükleri .65 ile .85 arasında değişen maddelerden oluşan KTGÖ Kısa Formu’nun toplam varyansın %58,371’ini açıkladığı bulunmuştur.

Ölçüt Geçerliği

Alanyazın incelendiğinde kendini toparlama gücü kavramının depresyon (Bonanno ve diğ., 2012; Min ve diğ., 2014; Southwick ve diğ., 2005) ve olumlu-olumsuz duygularla (Tugade ve Fredrickson, 2004; Ong ve diğ., 2006; Burns ve Anstey, 2010) ilişkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle KTGÖ Kısa Formu’nun ölçüt geçerliğine ilişkin kanıt sağlamak amacıyla çalışma grubuna Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği (Gençöz, 2000) ve Beck Depresyon Ölçeği (Hisli, 1989) de uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında KTGÖ Kısa Formu, Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve bulgular Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3.

Ölçüt Geçerliğine İlişkin Bulgular

	Pozitif Duygular	Negatif Duygular	Depresyon
KTGÖ-Kısa Formu	.655**	-.402**	-.509**

** p < .001

Tablo 3 incelendiğinde KTGÖ Kısa Formu toplam puanları ile pozitif duygu puanları arasında pozitif yönde, KTGÖ Kısa Formu toplam puanları ile negatif duygu ve depresyon puanları arasında negatif yönde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

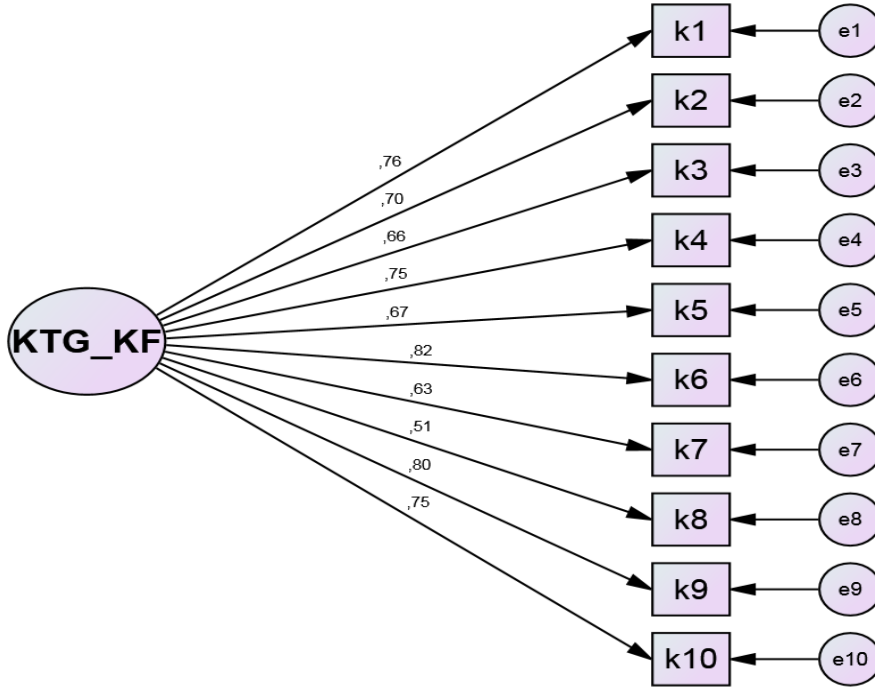
Yapı Geçerliği: Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçek geliştirme çalışmalarında, AFA sonucunda elde edilen yapının doğruluğunun sınanması gerekmektedir. Bu konuda en sık başvurulan yöntem yapısal eşitlik modelidir (Jöreskog, 1973).

Yapısal eşitlik modeli açıklayıcı tekniklerden ziyade doğrulayıcı teknikleri kullanmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2012). Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) de temeli yapısal eşitlik modeline dayanan tekniklerden biridir. (Jöreskog, Olsson & Wallentin, 2016; Nesselroade & Cattell, 1988). DFA ilgili kuramsal yapının gizil değişkenler ile test edilmesine dayanan gelişmiş bir tekniktir (Tabachnick & Fidell, 2001).

Bu çalışmada DFA sonucunda elde edilen modelin uyumunu değerlendirmek amacıyla Chi-square/Degree of freedom (χ^2/df), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI), Normed Fit Index (NFI), Tucker Lewis index (TLI), Comparative Fit Index (CFI), Root Mean Square Residuals (RMR) ve Standardized Root Mean Square Residuals (SRMR) değerleri incelenmiştir.

10 Maddelik KTGÖ Kısa Formu üzerinde DFA yapılmış ve AFA sonucunda ortaya konulan yapının aynı şekilde doğrulandığı görülmüştür. 10 maddelik bu modele ilişkin “path diagram” Şekil-1’de modele ilişkin uyum indeksleri ise Tablo 4’de verilmiştir.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonrası 10 Maddelik KTGÖ Kısa Formu Path Diagramı

Tablo 4.

DFA Sonrası 10 Maddelik KTGÖ Kısa Formu Uyum İndeksleri

X ²	df	RMSEA	GFI	AGFI	NFI	TLI	CFI	RMR	SRMR
91,579	35	.068	.950	.922	.948	.957	.967	.055	.033

Tablo 4’de sunulan uyum iyiliği indeksleri incelendiğinde, χ^2/df değerinin 2.617 olduğu görülmektedir. Bu değer 3’ün altında olması modelin mükemmel uyum gösterdiği şeklinde yorumlanmaktadır (Kline, 2010; Marcoulides ve Schumacher, 2001). Bu nedenle çalışmada elde edilen modele ilişkin X^2/df uyum indeksinin (2.617) de mükemmel uyuma işaret ettiği söylenebilir. RMSEA, RMR ve SRMR değerlerinin 0.05 ‘in altında olması mükemmel, 0.08’in altında olması ise kabul edilebilir uyumu ifade etmektedir (Marcoulides ve Schumacher, 2001). Analiz sonucunda elde edilen RMSEA değeri .068, RMR değeri .055 ve SRMR değeri .032 bulunmuştur. Bu sonuçlar dikkate alındığında RMSEA ve RMR değerine göre modelin kabul edilebilir, SRMR değerine göre ise mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir.

Analiz sonucunda GFI = 0.95, AGFI = 0.92, NFI= 0.95, TLI=.96 ve CFI = 0.97 olarak hesaplanmıştır. Marchoulides ve Schumacher’e (2001) göre GFI ve AGFI değerlerinin .90 ve üzeri olması NFI ve TLI değerlerinin .95 ve üzeri olması CFI değerinin ise .97 ve üzeri olması mükemmel uyuma işaret etmektedir. Bu bulgular genel olarak ele alındığında KTGÖ Kısa Formu’nun (KTGÖ-KF) yapı geçerliliğini sınamak için kurulan DFA modeli sonucunda elde edilen uyum iyiliği indekslerinin ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sağladığı söylenebilir.

Madde Geçerliğine İlişkin Bulgular

Ayırıcı (Diskriminant) Geçerlik

KTGÖ Kısa Formu maddelerinin üretilme amacına hizmet edip etmeme derecesini belirlemek için alt-üst %27’lik grup (Kelly, 1939) ortalamaları karşılaştırılmıştır. Ölçekten elde edilen toplam puana göre üst %27 ve alt %27’lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı için t değerleri

hesaplanmış ve her bir maddenin istenen düzeyde ayırt edici olduğu görülmüştür. 10 maddeden oluşan nihai testin ayırt edicilik güçlerine ilişkin t testi sonuçları Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5.

Madde Ayırıcı Geçerliği t-Testi Sonuçları

Maddeler		N	\bar{x}	Ss	t	p
2	Üst %27	57	4,89	1,12	-10,543	.000
	Alt %27	57	6,63	,52		
5	Üst %27	57	5,29	1,10	-11,266	.000
	Alt %27	57	6,96	,19		
8	Üst %27	57	4,08	1,35	-10,607	.000
	Alt %27	57	6,42	,96		
9	Üst %27	57	4,47	1,07	-13,917	.000
	Alt %27	57	6,68	,54		
10	Üst %27	57	3,35	1,38	-12,358	.000
	Alt %27	57	6,23	1,09		
16	Üst %27	57	3,63	1,13	-17,324	.000
	Alt %27	57	6,56	,60		
18	Üst %27	57	4,70	1,36	-10,388	.000
	Alt %27	57	6,68	,47		
19	Üst %27	57	4,49	1,24	-8,396	.000
	Alt %27	57	6,19	,90		
22	Üst %27	57	4,19	1,17	-13,415	.000
	Alt %27	57	6,51	,57		
23	Üst %27	57	4,05	1,43	-9,175	.000
	Alt %27	57	6,19	1,02		

Madde Toplam Test Korelasyonlarına İlişkin Bulgular

KTGÖ-KF’nin madde geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla öncelikle ölçekte yer alan maddelerin, ölçmek istediği özelliği ölçme düzeyinin belirlenmesi amacıyla madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Bu sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Maddelere İlişkin Madde-Toplam Korelasyonları

Maddeler	\bar{X}	Ss	Madde Toplam Korelasyonu
K2	5,77	1,01	,649
K5	6,23	,96	,740
K8	5,41	1,37	,658
K9	5,67	1,15	,729
K10	4,97	1,58	,671
K16	5,28	1,42	,800
K18	5,71	1,15	,721
K19	5,43	1,16	,573
K22	5,44	1,24	,756
K23	5,35	1,35	,682

Faktör analizleri sonucunda ortaya çıkan 10 maddelik ölçek formundaki maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçüp ölçmediğini incelemek amacıyla madde toplam test korelasyonları incelenmiştir. Madde-toplam test korelasyonları incelendiğinde değerlerin $r=.57$ ile $r=.80$ arasında değiştiği bulunmuştur. Madde-test toplam korelasyonlarının .30’dan yüksek olması ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliği ölçme amacına hizmet ettiğini göstermiştir (DeVellis, 2016).

KTGÖ-KF'nin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

10 Maddelik ölçek formunun güvenirliliğini belirlemek amacıyla ölçeğin tümü için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ait içtutarlılık katsayısı .91 bulunmuştur.

Ölçeğin test tekrar test güvenirliliğini belirlemek amacıyla, ölçek 38 üniversite öğrencisine 3 hafta ara ile uygulanmış ve öğrencilerin ilk test ve son test puanları arasındaki ilişki .83 bulunmuştur. Creswell'e (2012) göre güvenirlilik katsayıları için .70 üzerindeki değerlerin yeterli kabul edildiği göz önüne alındığında ölçeğin gerek içtutarlılık katsayısı gerekse test tekrar test güvenirlilik katsayısının ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu ispatladığı söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Kendini toplama gücü zor durumlarla karşılaşan bireyin içsel ve dışsal kaynaklarını kullanarak olumlu uyum sağlaması olarak kavramsallaştırılır (Wong & Wong, 2012). Bireylerin riskli durumlara rağmen olumlu sonuçlar elde etmesine yardımcı olabilecek özelliklerinin ve riskin etkisini azaltacak dış destek sistemlerinin güçlendirilmesi koruyucu ve önleyici ruh sağlığı hizmetleri açısından oldukça önemlidir (Alvord, Zucker & Grados, 2011). Alanyazında kendini toplama gücünün ölçülmesine ilişkin farklı ölçekler bulunmakla birlikte en çok tercih edilen Wagnild ve Young (1993) tarafından geliştirilen Kendini Toparlama Gücü Ölçeğidir. Bu çalışmanın amacı, Türk kültüründe uyarlaması yapılan KTGÖ'nin kısa formunu oluşturmak ve kısa forma ilişkin geçerlik güvenirlilik çalışmalarını geniş yetişkin örnekleminde yeniden test etmektir. KTGÖ-Kısa Formu 10 maddeden oluşan tek faktörlü yapıya sahiptir ve yedili Likert tipindedir (1- Kesinlikle katılmıyorum, 7- Kesinlikle katılıyorum). Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 70 olup ölçekten alınan yüksek puan bireylerin kendini toplama gücü düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesinde açılımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açılımlayıcı faktör analizinde ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu; doğrulayıcı faktör analizinde tek faktörlü modelin doğrulandığı ve modelin iyi bir uyum değerine sahip olduğu ortaya konmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında yapılan ölçüt geçerliği sonucunda KTGÖ-Kısa Formu ile pozitif duygular arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı; KTGÖ-Kısa Formu ile negatif duygular ve depresyon arasında negatif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlar KTGÖ-Kısa Formu'nun geçerli bir ölçme aracı olduğuna kanıt olarak değerlendirilebilir. KTGÖ-Kısa Formu'nun madde geçerliği çalışmasında madde toplam korelasyonları incelenmiştir. Madde toplam korelasyonunun .30 ve üzeri olan maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği (Nunnally & Bernstein, 1994) göz önüne alındığında ölçeğin madde toplam korelasyonlarının yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin güvenirlilik çalışmaları kapsamında incelenen Cronbach alpha katsayısının yüksek olması maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğunu gösterir niteliktedir. Ayrıca test tekrar test güvenirliliğine ilişkin elde edilen değerler ölçeğin zamana karşı güvenirlilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak KTGÖ-Kısa Formu'nun geçerlik ve güvenirliliğine ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde ergenlerin mutluluk düzeyinin ölçülmesinde kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir.

Bilindiği gibi ölçme araçlarının geçerli ve güvenilir olmasının yanında kullanışlı olması da gerekmektedir (Turgut, 1995). Bu bağlamda KTGÖ-Kısa Formu'nun hem kısa hem de maddelerin anlaşılır olması ve puanlama kolaylığı sağlaması ölçeğin kullanışlılık özelliğine sahip olduğunu doğrular niteliktedir.

Pozitif psikoloji bireyin olumlu uyumunu arttıran güçlerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine önem verir. Kendini toplama gücü bu güçlü yanlardan biridir. Yetişkinlik döneminde bireyler yaşamlarında pek çok stres faktörü ile karşı karşıyadır ve bunlarla başa çıkmasını sağlayacak bir yeterlik olan kendini toplama gücünün gelişiminin değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Bu anlamda

kendini toparlama gücü gelişim sürecinde ve kendini toparlama gücüne katkı sağlayan koruyucu faktörlerin incelenmesinde KTGÖ-Kısa Formu kullanılabilir. Kendini toparlama gücü dinamik gelişimsel bir yapıdır, bu nedenle planlanacak olan boylamsal çalışmalarda KTGÖ-Kısa Formu sadece bireylerin zor durumlardan sonra yeniden toparlanma yeterliğini belirlemede değil kendini toparlama gücünün zaman içinde kararlılığını değerlendirmek amacıyla kullanılabilir. Öte yandan KTGÖ-Kısa Formu risk faktörlerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği gibi önleyici ve koruyucu müdahalelerin etkililiğini test etme, bu müdahalelerde güçlü yanları ve koruyucu faktörleri değerlendirme amacıyla da kullanılabilir.

Bu çalışma kapsamında, elde edilen sonuçlar bazı sınırlılıklar içerisinde değerlendirilmelidir. Bu araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem kullanıldığından sonuçların genellenebilirliği sınırlıdır. KTGÖ-Kısa Formu'nun geliştirilmesindeki tüm aşamalarda yaşları 18-57 arasında değişen geniş bir yaş aralığında bulunan yetişkinler üzerinde uygulama yapılmıştır. Dolayısıyla belli gelişimsel dönemlerde yapılacak çalışmalarda ölçeğin yeniden geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına gereksinim duyulacağı açıktır. Diğer bir sınırlılık ise bu çalışma kapsamında ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması normal popülasyon üzerinde yapılmıştır. Bu nedenle kendini toparlama gücü düzeyi düşük ve kendini toparlama gücü düzeyi yüksek bireylerin karşılaştırıldığı çalışmaların faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abiola, T., & Udofia, O. (2011). Psychometric assessment of the Wagnild and Young's resilience scale in Kano, Nigeria. *BMC Research Notes*, 4(509). doi:10.1186/1756-0500-4-509.
- Akar, A. (2018). Psikolojik sağlamlık programının ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyine etkisi (Yayımlanmış Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akça, Z. K. (2012). Genç yetişkinlikte algılanan anne baba tutumlarının kendini toparlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Allen, L. R., Hurtes, K., & Stevens, B. (1999). Making an impact. Cure for antisocial behavior found. *Parks & Recreation (Ashburn)*, 34(11), 68-77.
- Alvord, M. K., Zucker, B., & Grados, J. J. (2011). *Resilience Builder Program for children and adolescents: Enhancing social competence and self-regulation—A cognitive-behavioral group approach*. Illinois: Research Press.
- Aroian, K. J., Morris, S. N., Neary, S., Spitzer, A., & Tran, T. V. (1997). Psychometric evaluation of the Russian Language version of the Resilience Scale. *Journal of Nursing Measurement*, 5, 151-164.
- Beck, A. T. (1978). *Cognitive therapy of depression: A treatment manual*. Beck.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of general psychiatry*, 4(6), 561-571.
- Bonanno, G. A., Kennedy, P., Galatzer-Levy, I. R., Lude, P., & Elfström, M. L. (2012). Trajectories of resilience, depression, and anxiety following spinal cord injury. *Rehabilitation psychology*, 57(3), 236-247.
- Burns, R. A., & Anstey, K. J. (2010). The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC): Testing the invariance of a uni-dimensional resilience measure that is independent of positive and negative affect. *Personality and Individual Differences*, 48(5), 527-531.

- Campbell-Sills, L., & Stein, M. B. (2007). Psychometric analysis and refinement of the Connor–Davidson resilience scale (CD-RISC): validation of a 10-item measure of resilience. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 20(6), 1019-1028.
- Cokluk, O., Sekercioglu, G., & Buyukozturk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative* (pp. 146-166). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- DeVellis, R. F. (2016). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications.
- Doherty, T. J., & Clayton, S. (2011). The psychological impacts of global climate change. *American Psychologist*, 66(4), 265-276.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J. H., & Martinussen, M. (2003). A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment?. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12(2), 65-76.
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136.
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve negatif duygu ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-26.
- Glare, P. G. W. (1968). *Oxford Latin Dictionary*. London: Oxford University Press.
- Heilemann, M. V., Lee, K., & Kury, F. S. (2003). Psychometric properties of the Spanish version of the Resilience Scale. *Journal of nursing measurement*, 11(1), 61-72.
- Hisli, N. (1989). A reliability and validity study of Beck Depression Inventory in a university student sample. *Journal of Psychology*, 7, 3-13.
- Horn, J. L., Nesselroade, J. R., & Cattell, R. B. (1988). *Handbook of multivariate experimental psychology*. Springer Media.
- Işık, Ş. & Üzbe Atalay, N. (2018). *Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Pozitif Psikoloji Kapsamında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi*, 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Samsun.
- İslam, E. (2016). *Romantik ilişkilerde kendilik değerlendirmesi ile algılanan ebeveyn kabul red düzeyleri arasındaki ilişki ve kendini toparlama gücünün aracılık rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- Jöreskog, K. G. (1973). Analysis of covariance structures. In *Multivariate Analysis—III* (pp. 263-285).
- Jöreskog, K. G., Olsson, U. H., & Wallentin, F. Y. (2016). *Multivariate analysis with LISREL*. Springer.
- Kelley, T. L. (1939). The selection of upper and lower groups for the validation of test items. *Journal of educational psychology*, 30(1), 17-24.
- Kline, T. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Sage Pub.

- Losoi, H., Turunen, S., Wäljas, M., Helminen, M., Öhman, J., Julkunun, J., & Rosti-Otajärvi, E. (2013). Psychometric properties of the Finnish version of Resilience Scale and its short version. *Psychology, Community, & Health*, 2, 1-10. <https://doi.org/10.5964/pch.v2i1.40>.
- Lundman, B., Strandberg, G., Eisemann, M., Gustafson, Y., & Brulin, C. (2007). Psychometric properties of the Swedish version of the Resilience Scale. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 21, 229-237.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543-562.
- Malak, K. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini toplama gücü ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Mangham, C., Mcgrath, P., Reid, G. & Stewart, M. (1999). *Resiliency: Relevance to Health Promotion Detailed Analysis*. Dalhousie University: Atlantic Health Promotion Research Centre.
- Marcoulides, G.,& Schumacher, R. (2001). New developments and techniques in structural equation modeling. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Masten, A. , Best, K.,& Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2, 425-444.
- Masten, A. S. (1994). Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity. In M. C. Wang & E. W. Gordon (Eds.), *Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects* (pp. 3-25). Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Masten, A. S. (2001). Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56 (3), 227-238.
- Min, J. A., Lee, C. U., Hwang, S. I., Shin, J. I., Lee, B. S., Han, S. H., ... & Chae, J. H. (2014). The moderation of resilience on the negative effect of pain on depression and post-traumatic growth in individuals with spinal cord injury. *Disability and rehabilitation*, 36(14), 1196-1202.
- Nishi, D., Uehara, R., Kondo, M., & Matsuoka, Y. (2010). Reliability and validity of the Japanese version of the Resilience Scale and its short version. *BioMedCentre Research Notes*, 3, 310-317.
- Ntountoulaki, E., Paika, V., Kotsis, K., Papaioannou, D., Andreoulakis, E., Fountoulakis, K. N., ... & Hyphantis, T. (2017). The Greek Version of the Resilience Scale (RS-14): Psychometric Properties in three Samples and Associations with Mental Illness, Suicidality, and Quality of Life. *Journal of Psychology and Clinical Psychiatry*, 7(5), 1-10.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Oladipo, S. E.,& Idemudia, E. S. (2015). Reliability and validity testing of Wagnild and Young's Resilience Scale in a sample of Nigerian youth. *Journal of Psychology*, 6(1), 57-65.
- Oliveira, A., Matos, A. P., Pinheiro, M. R., & Oliveira, S. (2015). Confirmatory factor analysis of the Resilience Scale short form in a Portuguese adolescent sample. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 165, 260-266.
- Oliveira, M. F.,& Machado, T. S. (2011). Tradução e validação da Escala de Resiliência para Estudantes do Ensino Superior. [Translation and validation of the Resilience Scale for Higher Education Students]. *Análise Psicológica*, 29, 579-591.
- Ong, A. D., Bergeman, C. S., Bisconti, T. L., & Wallace, K. A. (2006). Psychological resilience, positive emotions, and successful adaptation to stress in later life. *Journal of personality and social psychology*, 91(4), 730.

- Onur Sezer, G. & Sadioğlu, Ö. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının kişiler arası öz-yeterlik inançları ile kendini toplama gücünün farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15), 203-219.
- Oshio, A., Kaneko, H., Nagamine, S., & Nakaya, M. (2003). Construct validity of the Adolescent Resilience Scale. *Psychological Reports*, 93(3), 1217-1222.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows (versions 10 and 11): SPSS student version 11.0 for Windows*. Milton Keynes: Open University Press.
- Park, C. L., & Slattery, J. M. (2014). Resilience interventions with a focus on meaning and values. In M. Kent, M. C. Davis, & J. W. Reich (Eds.), *The resilience handbook: Approaches to stress and trauma* (pp. 270-282). New York, NY: Routledge.
- Pesce, R. P., Assis, S. G., Avanci, J. Q., Santos, J. C., Malaquias, J. V., & Carvalhaes, R. (2005). Adaptação transcultural, confiabilidade e validade da escala de resiliência. [Cross-cultural adaptation, reliability and validity of the resilience scale]. *Cadernos de Saúde Pública*, 21, 436-448.
- Rak, C. F., & Patterson, L. E. (1996). Promoting resilience in at-risk children. *Journal of Counseling & Development*, 74(4), 368-373.
- Rutter, M. (1999). Resilience concepts and findings: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21(2), 119-144.
- Ryan, L., & Caltabiano, M. L. (2009). Development of a new resilience scale: The Resilience in Midlife Scale (RIM Scale). *Asian Social Science*, 5(11), 39-51.
- Sinclair, V. G., & Wallston, K. A. (2004). The development and psychometric evaluation of the Brief Resilient Coping Scale. *Assessment*, 11(1), 94-101.
- Skrove, M., Romundstad, P., & Indredarik, M. (2013). Resilience, lifestyle and symptoms of anxiety and depression in adolescence: The Young HUNT study. *Social and Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48, 407-416.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International journal of behavioral medicine*, 15(3), 194-200.
- Southwick, S. M., Vythilingam, M., & Charney, D. S. (2005). The psychobiology of depression and resilience to stress: implications for prevention and treatment. *Annu. Rev. Clin. Psychol.*, 1, 255-291.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77-86.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toplama gücü'nün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 297-306.
- Terzi, Ş. (2013). Secure attachment style, coping with stress and resilience among university students. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 1 (2), 97-109.

- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of personality and social psychology*, 86(2), 320-333.
- Turgut, M. F. (1995). *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: ÖSYM Publishing.
- Ungar, M., Liebenberg, L., Boothroyd, R., Kwong, W. M., Lee, T. Y., Leblanc, J., ... & Makhnach, A. (2008). The study of youth resilience across cultures: Lessons from a pilot study of measurement development. *Research in Human Development*, 5(3), 166-180.
- Vara, M., & Sani, A. I. (2006). Escala de resiliência de Wagnild & Young (1993): Estudo preliminar de validação. [Wagnild & Young Resilience Scale: Preliminary validation study]. In C. Machado, L. Almeida, M. A. Guisande, M. Gonçalves, & V. Ramalho (Orgs.), *Actas da xi conferência internacional de avaliação psicológica: Formas e contextos*(pp. 333-340). Braga: Psiquilíbrios Edições.
- Von Soest, T., Mossige, S., Stefansen, K., & Hjemdal, O. (2010). A validation study of the Resilience Scale for Adolescents (READ). *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 32(2), 215-225.
- Wagnild, G., & Young, H. (1993). Development and psychometric. *Journal of nursing measurement*, 1(2), 165-178.
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. *Journal of personality and social psychology*, 54(6), 1063-1070.
- Wong, P. T. P., & Wong, L. C. J. (2012). A meaning-centered approach to building youth resilience. In P. T. P. Wong (Ed.), *The human quest for meaning: Theories, research, and applications* (2nd ed., pp. 585-617). New York, NY: Routledge.
- World Health Organization (2004) *Prevention of mental disorders: Effective interventions and policy options*, Summary Report.
- Yates, T. M., & Masten, A. S. (2004). Fostering the future: Resilience theory and the practice of positive psychology. *Positive psychology in practice*, 521-539.
- Zakour, M. J. (2012). Coping with loss and overcoming trauma. In J. L. Framingham & M. L. Teasley (Eds.), *Behavioral health response to disasters*(pp. 91-113). Boca Raton, FL: CRC.